

УДК 784.1

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ВОКАЛЬНО-ХОРОВИМ КОЛЕКТИВОМ

Остапенко Л.В.

Київський національний університет культури і мистецтв

Стаття присвячена питанням організації дитячого вокально-хорового колективу та застосування дидактичних принципів у його діяльності. Розкриваються основні принципи організації вокально-хорових занять з дитячим вокально-хоровим колективом, аналізується методика засвоєння музичного матеріалу дітьми різних вікових груп. Стаття викликана зростанням числа дитячих вокально-хорових колективів в Україні, недостатнього висвітлення у сучасній науковій та навчально-методичній літературі.

Ключові слова: діти, вокально-хоровий колектив, музичний твір, творча уява.

Постановка проблеми. Одне з головних завдань музичного виховання, а саме початкового музичного розвитку і навчання співу полягає в тому, щоб пробудити інтерес дитини до музики, розвивати їх музичні здібності і найпростішим шляхом навчити їх музичній мові.

Вокально-хорова дитяча творчість – це дієвий засіб розвитку творчих здібностей дітей, який виховує естетичні смаки, уподобання, соціально-патріотичну спрямованість, національну гідність, повагу до традицій свого народу, пропагування кращих зразків національної вокально-хорової культури. Природженими можуть бути лише ана-

томо-фізіологічні особливості, задатки, які лежать в основі здібностей, а самі здібності завжди є наслідком розвитку. Рівень і якість розвитку музичних здібностей повністю залежить від середовища, практики, методів навчання. Серед багатьох аналізаторів, що активно діють у період музичного розвитку і навчання, слуховий, зоровий і руховий, а також голосовий апарат відіграють визначальну роль. Це свідчить про те, що не можна музичні здібності учня і його музичний розвиток та освіту розглядати тільки з боку слуху, оскільки у процесі музичного розвитку беруть участь й інші аналізатори, які також впливають на сприйняття

і відтворення музичних звуків. Дитяча здібність реагувати на висоту звуків розвивається з віком. Для дітей особливо важливим є виконання творів, які близькі їх сприйняттю, мисленню, уяві та доступні для їх розуміння (йдеться про твори української класики, народних пісень, фольклору тощо), що у свою чергу сприяє вихованню творчої активності особистості дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням теорії і практики вокально-хорової роботи з дитячим колективом багато уваги приділяли науковці, хормейстери, методисти. Питання діяльності дитячого творчого колективу розглядається дослідниками в різних аспектах: діяльність і особистість (Л. Анциферова, О. Леонтьєв); виховна діяльність (І. Андрухів, І. Коновальчук, В. Литньов, Ю. Поліщук, Н. Семергей, О. Робуль, Т. Рига, О. Хомич); ефективність діяльності колективу (Р. Немов); творча діяльність (І. Калашніков); вихованість особистості (О. Кульчицька, І. Мартинок, Г. Сорока). Так, музично-співацькому вихованню дітей присвячені праці Г. Стулової, Д. Огороднова; систему музично-хорової освіти досліджували Г. Струве, В. Попов, В. Соколов, з українських корифеїв – Т. Малицька, С. Горбенко, Е. Віноградова, Т. Копилова, Р. Толмачов, А. Шейко.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не кожний видатний хормейстер залишив після себе систему або хоча б методичку вдосконалення своїх вокально-хорових творчих досягнень роботи з дитячим колективом в умовах сьогодення. Найголовнішою причиною, на наш погляд, є відсутність цілеспрямованих загально педагогічних поривань, викликаних браком науково-педагогічних підходів до своєї роботи. А ті хормейстери, які й займалися творчою діяльністю, просто не ставили перед собою завдань наукового узагальнення корисного досвіду, їхня робота базувалася на апріорному інстинктивному відчутті.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). В даній статті авторка робимо спробу узагальнити основні принципи роботи з дитячим вокально-хоровим колективом, які сприяють ефективному музичному розвитку дитини, його творчих здібностей, естетичних смаків і уподобань. Робота дитячого вокально-хорового колективу повинна будуватися насамперед на активному сприйнятті у відтворенні кращих зразків національної класики та фольклору. Звісно, що дзвінкий спів, творчий підхід до створення художнього образу за допомогою слова, музики, руху – це основні ознаки такого колективу. Ось чому конститутивне завдання сьогодення полягає в тому, щоб знайти належні форми і методи вокально-хорового виховання дітей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методика роботи з дитячим вокально-хоровим колективом спирається на соціальну, вікову психологію, загальну та музичну педагогіку. Разом із тим, у методиці дитячого виховання лежить практичний досвід, сучасні досягнення у галузі дитячого музичного вокально-хорового виконавства. Все це зумовлює наступні характерні особливості роботи з таким колективом:

- варіювання та імпровізація як обов'язкова складова всієї системи навчання та виховання;

- підвищення ролі руху і слова;
- специфічний підхід до питання вокальної роботи та аналізу творів, які виконуються.

Здійснювати набір дітей до вокально-хорового колективу (професійного або аматорського) у більшості своїй можна без обмежень, незалежно від наявних у даний момент здібностей. Перш ніж розпочинати роботу з дітьми, ми повинні з'ясувати:

- рівень музичного розвитку дитини;
- голосовий і слуховий діапазон школярів;
- координаційний зв'язок між голосом, слухом і рухом;
- зорова і слухова реакція учнів на ритмічні і висотні звуки;
- дію рухової моторики на сприйняття і відтворення звуків.

Найбільш доцільний для початку формування творчого підходу та виконавської діяльності дітей є дошкільний вік, тобто вік, коли інтенсивно розвиваються здібності та формується особистість дитини. Адже протягом дошкільного віку інтенсивно розвиваються творчі процеси – сприйняття, пам'ять, мислення, творча уява. Поступово дитина навчається діяти довільно у відповідності до свідомо поставленої мети. Починаються проявлятися задатки вищих почуттів – моральні, естетичні, інтелектуальні.

У цей період діти вже у змозі відрізнити трудову та навчальну діяльність від гри (хоча знання вони ще отримують з великим задоволенням саме в ігровій формі). Включаючись у навчальний процес, дошкільнята віком п'яти – шести років спроможні уважно слідувати за поясненнями керівника колективу та засвоювати отримані знання. При цьому вони можуть використовувати такі прийоми запам'ятовування як багаторазове повторення та групове запам'ятовування навчального матеріалу.

Для розвитку музичного слуху не менш важливим є питання по фізіологічну будову голосу, його функціональну діяльність і методичні прийоми формування. Для дитини властиво червонно-діафрагмальне дихання. Під час розмовного мовлення до основного дихання додається грудне і поступово переходить у поверхове грудне дихання. Дитяча гортань маленька, голосові зв'язки короткі. Гортань розташована високо і діапазон дуже маленький, але з віком він розширюється. До шести років стать на діапазон голосу не впливає. Ось чому ми говоримо, що оптимальний вік для вокально-хорового виховання та організації дитячого колективу найбільш сприятливий саме дошкільний.

Разом із тим, для цього віку характерний прояв самостійних ініціативних дій, за рахунок чого активність дітей набуває творчого характеру. Все це свідчить про те, що починати систематичне засвоєння музичного вокально-хорового матеріалу з метою формування виконавських і творчих навичок дітей можна вже з п'яти-шестирічного віку. У цей період музичних матеріал (навчальний репертуар) для вокально-хорового виховання і навчання може бути не тільки сприйнятий та відтворений, але й творчо трансформованим достатньо свідомо.

Окремо варто зупинитися на такому питанні, як ступінь складності того, що дитина повинна усвідомити. Експериментальна практика дово-

дить, що діти п'яти – шести років з більшим задоволенням запам'ятовують музичний матеріал (пісеньки), в основі якого закладений будь-який один інтонаційний і ритмічний елемент, тобто найбільш простий музичний матеріал. Тому тільки засвоївши ряд простих елементів, можна переходити до більш складних творчих завдань. У більш старшому віці проведення вокально-хорової роботи на елементарному матеріалі може суттєво знизити інтерес, а отже, й емоційну віддачу, яка має велике значення для всього процесу засвоєння навчального репертуару в цілому.

Музичний розвиток і навчання є одним із складних психофізіологічних і педагогічних процесів, пов'язаних з комплексним розвитком всього організму людини. Як писав Б. Теплов у своїй праці «Психологія музичних здібностей» – не можна дійти до вірного сприйняття музики, якщо розглядати її тільки як естетичний предмет, тільки як об'єкт естетичного переживання [5, с. 39]. Вплив співу на людський організм (на зростаючий дитячий) і його розвиток доведений багатьма педагогами, фоніатрами, психологами, музикантами-хоровиками.

Загальна спрямованість процесу засвоєння вмінь і навичок спільної дитячої вокально-хорової роботи передбачає, у першу чергу, реалізацію чотирьох основних дидактичних принципів:

1. Індивідуальний підхід до дітей.
2. Активізація їх сприйняття, образного мислення та творчої ініціативи.
3. Комплексного засвоєння дитячого репертуару.
4. Послідовності у вокально-хоровому навчанні і вихованні.

Індивідуальний підхід.

Суть індивідуального підходу полягає у створенні оптимальних умов для розвитку здібностей кожної дитини. Цей принцип може і повинен бути реалізований у першу чергу за умов врахування вікових особливостей дітей. А це не простий процес, адже не завжди навіть досвідченому педагогу вдається простежити за складними змінами психіки учня. Одною таланту, спостережливості, багаторічного досвіду мало. Повинні спеціальні знання з педагогіки та психології – бо поряд з індивідуальними розмежуваннями існують загальні закономірності для вікового, психофізичного, розумового та музичного розвитку. Вікова психологія та музична педагогіка має у своєму арсеналі велику кількість практичних доробок, але остаточно не стали теоретичною основою у галузі дитячого вокально-хорового навчання і виховання.

Як відомо, психологи розрізняють такі вікові періоди:

- самий ранній – до трьох років;
- середній – від трьох до семи років;
- від семи до одинадцяти років;
- підлітковий – від одинадцяти до п'ятнадцяти.

Оптимальний варіант у дитячому вокально-хоровому вихованні і навчанні передбачає проведення занять, починаючи зі старшого дошкільного віку (п'ять-шість років) і закінчуючи юнацьким віком (п'ятнадцять-сімнадцять років).

Розподіл на вікові групи у дитячих вокально-хорових колективах співпадає з загальноприйнятими:

- підготовча група – п'ять-шість років;
- хор молодших класів – з семи до одинадцяти років;

– старший хор – з дванадцяти до сімнадцяти років.

Такі дані психологів за віковою специфікою ми наводимо відповідно до вказаних хорових груп в узагальненому вигляді.

Інтенсивний біологічний розвиток організму у цей час обумовлює надзвичайну рухливість, яка знаходить своє вираження у грі. До думку відомого психолога у галузі вікової і педагогічної психології В. В. Давидова, саме у цей час формується і розвивається символічна функція в уяві, поступово створюється психологічна передумова абстрактного теоретичного мислення (довільність або безпідставність психічних процесів, внутрішній план дій, рефлексія) [2, с. 27].

Підлітковий період (11–12 років) характеризується підвищеною активністю, розширенням кола потреб та спонукань, прагнення стверджувати сою самостійність. Поряд з цим у підлітка підвищене враження, стомлюваність, сором'язливість. Це етап оволодіння здібністю будувати загальне у залежності від різних задач та вимог життя, здібність орієнтуватися особистих особливостях інших людей, свідомо підкорюватися загальноприйнятими нормам та правилам у колективі.

Врахування вікової специфіки допомагає у пошуках тих чи інших форм та методів роботи, відіграє неабияку роль у репертуарній політиці особливо на початковому етапі вокально-хорового виховання і навчання.

Які шляхи реалізації принципу індивідуального підходу у роботі з початківцями у вокально-хоровому дитячому колективі? Йдеться насамперед про вік у підготовчій групі, хоча цей факт не виключає можливість початку занять з початківцями і з більш пізнім віком. Адже діти приходять з різних сімей та різних соціальних груп населення, їх фізичні, індивідуально-психологічні особливості, включаючи й музичні дані, проявляються по різному.

Враховуючи вищесказане, необхідно отримати вичерпні дані про кожного учасника вокально-хорового дитячого колективу. А така можливість з'явиться тоді, коли діти звикнуть до нової обстановки. В іншому випадку, коли дитина стидається або, навпаки, прагнучи звернути на себе увагу, вони будуть все робити незграбно.

Тому дуже корисно провести декілька хороших репетицій з повним складом і розучити найпрості пісні, ігри, тексти. Для хористів п'яти – шестирічного віку це може бути пісня, побудована на малотерцових по співках, для молодшого шкільного віку – пісні, побудовані на квартових стрибках, а початківця у більш старшому віці доцільно порекомендувати пісні, побудовані на оспівуванні однієї ноти.

Основна задача педагога – надати можливість хористам-початківцям відчувати себе спокійно та невимушено, усвідомлювати, що на кожного з них направлена прихильна й вимоглива увага.

На початковому етапі одним з головних методів для педагога-хормейстера повинно стати спостереження і аналіз. Корисно вести щоденник, у якому фіксуються у стислій формі власні враження, узагальнення, висновки, рекомендації.

Зазначаючи про основні принципи роботи з дитячим вокально-хоровим колективом, потрібно також приділяти особливу увагу роботу з батьками.

Багато хто з початківців-хормейстерів ігнорує таке спілкування і обмежується лише загальними зборами з ряду причин – недостатнім досвідом роботи, невпевненості в собі або навпаки – перебільшення свого «Я» у професійній діяльності, амбіційністю тощо. Тому досвідчені педагоги-практики рекомендують розпочинати роботу з дітьми з опитування батьків. Це може бути у формі анкети або усного опитування, бесіди тощо. З їх допомогою можна найбільш чітко встановити коло інтересів дитини, приблизний об'єм його музичної освіти, ступінь активності, які присутні у звичному середовищі (у тому числі й творчої активності). Бо дуже часто трапляється той факт, що дитина на перших заняттях не може чисто інтонувати не тому, що у неї відсутні музичні здібності, а тому, що для неї є незвична атмосфера. Як правило, молоді початківці-хормейстери просять батьків не приводити більше дитину на репетиції, що не припустимо. Потрібно запропонувати дитині просто сидіти і слухати, як співають інші й через який час дитина «втягнеться» у колектив і навіть буде кращим виконавцем або сама відмовиться від занять.

Поступово у процесі вокально-хорового виховання і навчання все більше будуть проявлятися музичні дані кожного хориста. На цьому етапі потрібно конкретизувати та узагальнювати спостереження педагога за допомогою контрольного опитування. Як правило, це відбувається після декількох занять. До цього часу діти встигають вивчити одну-дві пісні, можуть виконувати відповідні ігрові завдання-вправи. Можна проводити опитування по одному і по дві-три дитини одночасно, чергуючи спів із рухом по колу, прийомами, плесканнями в долоні, декламацією тексту тощо. Головне – це у всіх видах вправ надати можливість кожній дитині бути солістом.

Враховуючи отримані дані про дітей та дані їх контрольного опитування можна запропонувати поділити весь хоровий склад на підгрупи. Це допоможе у створенні оптимального режиму роботи в цілому. Один із визначальних критеріїв – можливість відтворення дитиною засвоєного навчального матеріалу. Таким чином буде створено дві групи – перша – діти, які без труднощів повторюють простий мотив пісні і друга – діти, які не можуть відтворити той чи інший мотив або відтворюють з великими труднощами (в силу тих чи інших обставин).

Існують різні прийоми для стимулювання розвитку у дітей-хористів точного інтонування О. Білобородова, В. Ковалів, О. Островського. Один із них заснований на тому, що діти краще за все відтворюють інтонацію своїх колег по хоровому колективу. Тому потрібно створити умови, за яких на дітей з другої підгрупи активно буде впливати не тільки хормейстер, але й діти з першої підгрупи. При системі занять, які проводиться два рази на тиждень, позитивний результат, на думку педагогів-практиків, дає чергування загальних репетицій та за підгрупами. Репетиція по підгрупах дозволяє приділити кожному з хористів більше уваги, пробудити його активність, ініціативність, самостійність. Подібне розмежування на підгрупи особливо ефективно для великого складу хорового колективу. Якщо група невелика, то можна постійно займатися

всьому колективу. У такому разі корисно також ділити весь склад на підгрупи у відповідності з діапазоном голосів, особливо їх верхньому кордоном (у молодшому віці не слід намагатися до розширення нижньої частини діапазону, оскільки це пов'язане з використанням грудного регістру). Наприклад, візьмемо підготовчу групу. У ній може бути наступний поділ:

1 підгрупа – самі високі звуки, які відтворюються – мі – фа 1 октави;

2 підгрупа – самі високі звуки, які відтворюються – соль – ля 1 октави;

3 підгрупа – самі високі звуки, які відтворюються – сі1 – до 2 октави;

4 підгрупа – самі високі звуки, які відтворюються – мі – фа 2 октави.

У кожній підгрупі може бути від 5 учасників, але бажано, щоб сюди входили і діти з чистою інтонацією, і діти, які складно координують свої слухові уяви у роботі голосового апарату. При такому розподілі обов'язкове чергування співи окремих підгруп та колективу в цілому. Спів у таких підгрупах дозволяє скоріше виробити єдину манеру звукоутворення і звуковедення, діти поступово набувають навички ансамблевого унісонного співу, їх свідомість підготовлена до розподілу на хорові партії. У процесі хорових занять дитячі голоси поступово міцнішають та розширюються, діапазон голосів протягом року розширюється до соль – ля 2 октави, середні голоси можуть відтворювати до – ре 2 октави.

Даний принцип індивідуального підходу (який ми вище виклали) роботи дитячого вокально-хорового колективу діє у процесі всього формування виконавської-творчої діяльності колективу.

Активізація їх сприйняття, образного мислення та творчої ініціативи.

Цей принцип має велике значення для всього процесу системного засвоєння хорового музичного матеріалу (репертуару). Не можна не погодитися з видним дитячим психологом А. А. Люблінською, яка наголошувала, що «поза активністю дитини немає його спілкування з середовищем, а поза спілкування немає розвитку» [4, с. 275]. Дійсно, без активності самої дитини весь процес засвоєння музичного матеріалу належним чином не може впливати на розвиток музичних і творчих здібностей, набуття відповідних знань, вмінь і навичок. Тому головне завдання педагога-хормейстера – розвиток різних видів активності кожного хориста.

Як відомо, активне сприйняття і мислення можливе лише за умов уваги. У психології розрізняють довільну і увагу і таку, яка направляється вольовим зусиллям людини. Як правило, спостерігається перехід від одного виду уваги в інший. Частота таких переходів або домінування одного з видів залежить від особливостей нервової системи дитини. Наприклад, увага дітей з підвищеною або легкою збудженістю швидко направляється на необхідний предмет, але фіксується на ньому з великою складністю, ніж у дітей з повільною збудливістю. Чим менше активна дитина, тим частіше його увага переключається та відключається і навпаки, стійка увага говорить про загальну активність.

У дітей старшого дошкільного віку увага підтримується достатньо легко за допомогою за-

цікавлення до процесу і результату діяльності. Тому слід чітко відбирати навчальний матеріал (репертуар) для хороших занять, ретельно продумувати план проведення кожного заняття, яке повинно носити живий характер і загальний емоційне піднесення. При цьому досить важливо постійно тренувати та направляти увагу дітей. Добрим тренуванням уваги є підпорядкування загальним вимогам і, відповідно до цього, робота в єдиному темпі. Іноді виникає питання про доцільність вимог від таких маленьких дітей сталої уваги протягом 45 хвилин. Але, як свідчать практики-психологи – так. Діти можуть зберігати стійку увагу протягом 96–100 хвилин! Це не означає обов'язкового постійного дотримання такої уваги. Перш за все мова йде про те, що заняття повинні включати різні форми і методи роботи, різні за своїми цілями завдання. Відпочиваючи від одного виду завдання і переключаючись на інше, можна досить довго володіти увагою дітей навіть самого молодшого віку.

Ми можемо визначити обов'язкові складові частини заняття:

1. Розспівування – комплекс різноманітних вправ, які підготовлюють голосовий апарат до засвоєння основного музичного матеріалу, відпрацювання різних виконавських і творчих прийомів.

2. Розучування нотного матеріалу.

3. Робота з вивченим музичним матеріалом – повторення, відпрацювання окремих виконавських прийомів, прагнення до художньої цілісності і завершеності форми.

4. Творчі завдання – робота по імпровізації і вартування поетичного тексту, наспіву, рухів тощо.

Перераховані розділи можуть бути включеними до занять у будь якій послідовності (навіть вправи з розспівування можна застосовувати не на початку репетиції, а й у середині і навіть наприкінці в залежності від необхідності). Може також змінюватися і пропорціональна кількість частин – все залежить від поставленої педагогом задачі.

Розв'язуючи проблему розвитку активності кожної дитини, потрібно мати на увазі, що на всіх щаблях вона може бути виражена у трьох основних формах:

1. Наслідування, яке проявляється, як правило, мимоволі.

2. Виконання за вимогою дорослих необхідних дій.

3. Самостійні дії – вищий щабель активності, для якого потрібно володіти відповідними знаннями, вміннями і навичками. Такі дії мають

яскраво виражений творчий характер і достатньо чітко проявляються до шести років.

Активні наслідувані дії, які відбуваються спонтанно, дають дитині можливість скопіювати інтонацію, артикуляцію, проявлення будь яких емоцій. У практичній вокально-хоровій дитячій діяльності наслідування може бути широко використане. За їх допомогою вирішуються такі складні проблеми як набуття навичок співацького дихання, формування звуку тощо. У процесу виконання дитина поступово привчається вже з перших занять. У сфері виконавських дій знаходиться все те, що доступне малюкові. Сюди можна віднести виконання всіх прямих вказівок, що стосується процесу співу, рухів, співацької постави тощо.

Самостійні дії застосовуються також з початку процесу дитячого вокально-хорового виховання і навчання. На перших порах у формі роботи, запропонованої педагогом-хормейстером, використовуються здебільшого знання, накопичені дитиною до занять у даному колективі. До них поступово додаються нові елементи. На початковому етапі засвоєння музичного матеріалу (хорового дитячого репертуару) можуть використовуватися різні форми, які стимулюють творчу ініціативу дитини. Розробляючи методику засвоєння дитячого хорового репертуару, яка направлена на розвиток творчих навичок і вмінь у дітей, потрібно чітко означити свою основну задачу і направленість, постановку завдань та шляхів її розв'язання. Основним завданням у даному процесі є виховання у дітей вміння створювати з відомих заданих елементів побудови, комбінувати старе у нові сполучення, що і складає раціональну основу творчості. Така творча комбінаційна діяльність обов'язково відбувається в умовах емоційного підйому і саме вона допомагає розвитку творчих здібностей дітей та активному формуванню ґрунтовних знань у сфері дитячої вокально-хорової творчості.

Висновки з даного дослідження. Ознайомлення з різними точками зору на сучасні методи ефективного розвитку, навчання та виховання учасників дитячого вокально-хорового колективу повинне сприяти активізації навчально-методичної роботи керівників та педагогів, адже не кожен практик вміє на відповідному рівні поділитися досвідом своєї творчо-педагогічної роботи, узагальнити у конкретних методичних рекомендаціях окремі моменти загальної та професійної освіти та висвітлити їх у наукових та навчально-методичних збірках.

Список літератури:

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. – Москва, 1930. – 96 с.
2. Давыдов В. В. Проблемы возрастной и педагогической психологии. – Вопросы психологии. – № 4. – 1976. – С. 24–31.
3. Левитов Н. Д. Детская и педагогическая психология. – Москва, Просвещение, 1964. – 427 с.
4. Люблинская А. А. Детская психология. – Москва, Просвещение, 1971. – 410 с.
5. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов. – М., 1978. – 335 с.

Остапенко Л.В.

Киевский национальный университет культуры и искусств

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ РАБОТЫ С ДЕТСКИМ ВОКАЛЬНО-ХОРОВЫМ КОЛЛЕКТИВОМ

Аннотация

Статья посвящена вопросам организации детского вокально-хорового коллектива и применения дидактических принципов в его деятельности. Раскрываются основные принципы организации вокально-хоровых занятий с детским вокально-хоровым коллективом, анализируется методика усвоения музыкального материала детьми различных возрастных групп. Статья инициирована ростом числа детских вокально-хоровых коллективов в Украине, недостаточного освещения в современной научной и учебно-методической литературе.

Ключевые слова: дети, вокально-хоровой коллектив, музыкальное произведение, творческое воображение.

Ostapenko L.V.

Kiev National University of Culture and Arts

MAIN PRINCIPLES OF WORKING WITH CHILDREN'S VOCAL-CHOIR COLLECTIVE

Summary

The article is dedicated to the organization of children's vocal-choir and application of didactic principles in its operations. The basic principles of vocal and choral classes with children's vocal and choral groups, analyzed the technique of mastering musical material children of different age groups. The article caused by the increasing number of children's vocal and choral groups in Ukraine, insufficient coverage of modern scientific and educational literature.

Keywords: children, vocal-choir, music, creative imagination.